

Uitvoeringsprogramma Hattemerpoort

2010-2018

Opgesteld door:
Jeroen Kusters
Dienst Landelijk Gebied Regio Oost

In opdracht van:
Provincie Gelderland

Mei 2010

Versie: 1.0
Status: definitief

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

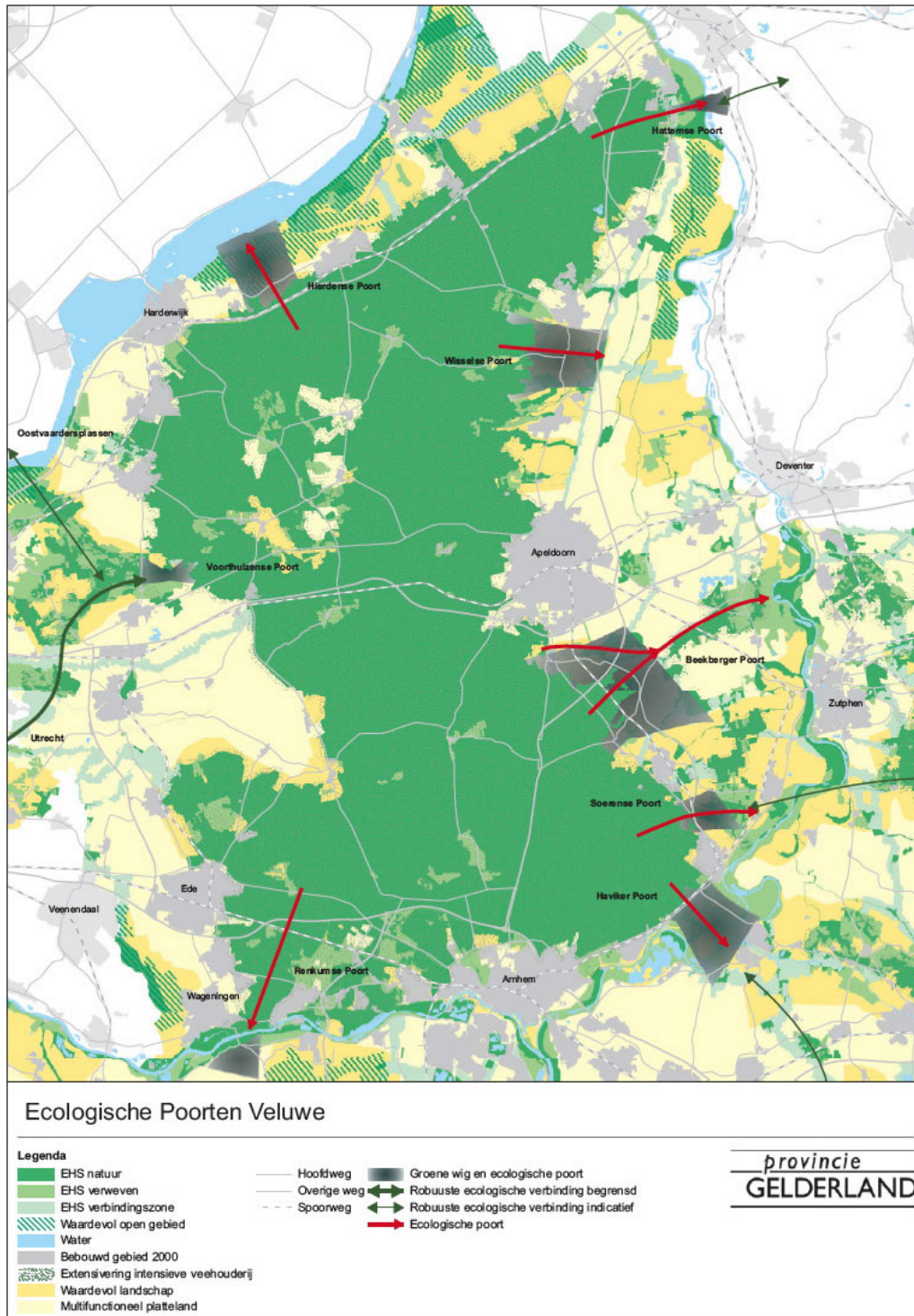
Inhoud

INHOUD	2
1 INLEIDING	4
1.1 AANLEIDING	4
1.2 STUURGROEP HATTEMERPOORT	6
1.3 PLANGEBIED	6
1.4 DOEL	7
1.5 STATUS	7
2 VISIE	9
2.1 VISIE HATTEMERPOORT	9
2.2 VISIE STUWWAL	10
2.3 VISIE KANAALZONE.....	11
2.4 VISIE UITERWAARD.....	12
3 UITVOERINGSPROGRAMMA	14
3.1 UITVOERINGSSTRATEGIE	14
3.2 PRIORITERING VAN PROJECTEN	14
3.3 PROJECTEN	15
4 ORGANISATIE EN COMMUNICATIE	17
4.1 ORGANISATIESTRUCTUUR HATTEMERPOORT	17
4.2 COMMUNICATIE	18
BIJLAGE 1: OVERZICHT MET KOSTENRAMING	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
BIJLAGE 2: PROJECTENOVERZICHT	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
BIJLAGEKAART 1: TOPONIEMENKAART: ZIE LOSSE KAART	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
BIJLAGEKAART 2: VISIEKAART: ZIE LOSSE KAART	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
BIJLAGEKAART 3: PROJECTENKAART: ZIE LOSSE KAART	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
COLOFON	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Hattermerpoort vormt een ecologische verbinding tussen de Veluwe en de IJsselvallei en maakt deel uit van de robuuste ecologische verbidingszone Oostvaardersplassen – Veluwe – Salland – Twente - Duitsland. Het is een van de acht 'Veluwepoorten', zie figuur 1.

Figuur 1: overzicht van de Ecologische poorten van de Veluwe.

Vanuit het provinciaal beleidsplan Veluwe 2010 hebben rijk, provincie, gemeenten en maatschappelijke partners afgesproken zich in te zetten voor het herstel van de ruimtelijke, landschappelijke en recreatieve kwaliteit van de Veluwe. Dit heeft zich vertaald in het streekplan waarin verschillende poorten rond de Veluwe zijn aangewezen, waaronder de Hattemerpoort. Doel van de poorten is het herstellen en ontwikkelen van de natuurlijke gradiënt tussen droge Veluwe en natte randgebieden en het herstellen van de uitwisseling van organismen tussen de Veluwe en andere grote natuurgebieden van de EHS. Zo zal in de Hattemerpoort de migratie van edelherten mogelijk worden gemaakt, maar tevens zal de robuuste verbindingzone zorgen voor een aaneengesloten natuurgebied, waarvan diverse dier- en plantensoorten profiteren, waaronder de das. De natuurlijke gradiënt binnen de Hattemerpoort, tussen droge Veluwe en natte uiterwaarden, zorgt voor een hoge abiotische variatie, die kan resulteren in een hoge diversiteit aan soorten. Deze gradiënt is op veel plaatsen verstoord door de aanleg van wegen, industrieterreinen en woningbouw. Naast verbindingzone tussen de Veluwe en de Uiterwaard zal de Hattemerpoort dus ook fungeren ter bescherming en ontwikkeling van de overgangzone en zijn diversiteit.

De Hattemerpoort is allereerst een groene Poort. De opgaven voor de realisatie van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) en de Robuuste Ecologische VerbindingsZone (REVZ) staan centraal in de Poort. Belangrijke natuurdoelen die daarbij een rol spelen zijn omschreven in het Natuurbeheerplan Provincie Gelderland (vastgesteld september 2009) en de concept Beheerplannen Natura 2000: Veluwe en Uiterwaarden IJssel.

Naast natuur zijn in het gebied een breed scala aan maatschappelijke functies aanwezig zoals recreatie, landbouw, waterbeheer, cultuurhistorie, wonen en werkgelegenheid. De uitdaging is om bij het ontwikkelen van de Hattemerpoort een goede balans te vinden tussen ecologie en economie waarbij de diverse functies elkaar kunnen aanvullen en versterken. Bijvoorbeeld: bij het realiseren van een divers en recreatief aantrekkelijk landschap wordt ook zorggedragen voor het creëren van kwalitatief hoogwaardige leefgebieden.

De wateropgave in de Poort richt zich met name op het verbeteren van de waterkwaliteit. In de poort is het van belang om voldoende, schoon water te realiseren. Het Apeldoorns Kanaal heeft de status van waterlichaam Kader Richtlijn Water (KRW) en langs de Veluwse Wetering is een Natte Ecologische Verbindingszone gepland, de Molecatense Beek op de stuwwal is een SED water en grote delen van de uiterwaard zijn aangewezen als Natte Parels. Qua hoogwater veiligheid moet rekening worden gehouden met de opgave van het Ruimte voor de Rivier project Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld. Afstemming met de uitwerking van de plannen voor de hoogwatergeul en met de in dat kader opgestelde gebiedsagenda is van belang.

Landschappelijke opgaven zijn vooral het versterken van diversiteit en natuurlijke gradiënten tussen de verschillende landschappen in het gebied. De landschappelijke opgave is nauw verbonden met de cultuurhistorie, zoals het zichtbaar maken van de geschiedenis van het gebied.

De opgave voor recreatie komt vooral tot uiting in het creëren van beleving en herkenbaarheid van de Poort en het aanleggen van faciliteiten zoals interessante wandel- en fietsroutes. Ook wordt afstemming gezocht met het provinciale project Apeldoorns Kanaal. De provincie Gelderland heeft het voortouw genomen voor het ontwikkelen van een eerste visie voor het kanaal waarbij cultuurhistorie, recreatie en bevaarbaarheid van belang zijn. Deze visie zal worden uitgewerkt tot een aantal projecten. In dat kader is afstemming van belang.

Verder wordt in en vooral rondom de Poort gewoond en gewerkt. Versterking van deze functie wordt ondersteund door te investeren in de natuurwaarden van de Poort en door in te zetten op de herontwikkeling van de voormalige Berghuizer papierfabriek. Wat betreft de functie die de landbouw in de uiterwaarden vervult, liggen er voor de agrariërs kansen een belangrijke rol te vervullen om het karakteristieke uiterwaardenlandschap blijvend te beheren. Hierbij kan gedacht worden aan agrarisch natuurbeheer, beheerboerderijen en aan het combineren van de agrarische bedrijfsvoering met het uitoefenen van (streekgebonden) nevenfuncties.

Provinciaal Meerjarenprogramma Vitaal Platteland

Voor de periode 2007-2013 is door de provincie Gelderland het Provinciaal MeerJaren Programma Vitaal Platteland (PMJP) opgesteld. In dit programma staat beschreven welke doelen en prestaties de provincie samen met de gebiedspartners in het landelijk gebied tot 2014 wil realiseren. In dat kader

zijn ook PMJP gebieden aangewezen. De Hattemerpoort is een van de PMJP gebieden, waarin de verschillende doelen uit het PMJP samenkomen. Deze doelen hebben betrekking op natuurontwikkeling, een duurzame, concurrerende landbouw, verbetering van recreatieve mogelijkheden, een mooier landschap, een betere kwaliteit van het water en verbetering van de leefbaarheid.

Voor alle PMJP gebieden geldt dat een uitvoeringsprogramma wordt opgesteld waarin de gezamenlijke partijen aangeven hoe zij de doelen integraal willen realiseren. Met dit document wordt daar invulling aan gegeven. Daarbij heeft het programma als focus de periode 2010 tot 2014 met een doorkijk tot 2018 (realisatie EHS).

Na vaststelling van het programma door GS van de provincie Gelderland zullen naast de reeds lopende projecten de projecten uit dit uitvoeringsprogramma worden opgestart. Daarbij geldt het uitvoeringsprogramma als een dynamisch document en kunnen ook nieuwe projecten worden toegevoegd. Hierbij blijft het van belang dat de projecten niet op zich staan maar dat juist in het uitvoeringsprogramma gezocht wordt naar de samenhang, afstemming tussen en de wederzijdse versterking van de verschillende projecten.

1.2 Stuurgroep Hattemerpoort

Op 25 november 2008 heeft de provincie de Stuurgroep Hattemerpoort geïnstalleerd. De stuurgroep adviseert Gedeputeerde Staten over de voortgang van het uitvoeringsprogramma en zet zich in voor een integrale uitvoering. Zij bewaakt de samenhang tussen verschillende gebiedsdoelen en draagt zorg voor betrokkenheid, participatie en draagvlak in het gebied. Leden van de stuurgroep zijn, ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid, ambassadeurs voor dit project en informeren hun achterban. In de stuurgroep zijn naast de provincie vertegenwoordigd de gemeenten Hattem en Heerde, Waterschap Veluwe, LTO Noord, Het Geldersch Landschap en Rijkswaterstaat.

De stuurgroep heeft op 15 juni 2010 ingestemd met het uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma vormt de basis voor de samenwerking in de stuurgroep. Hier worden afspraken gemaakt opdat de continuïteit voor de uitvoering gewaarborgd blijft en de in dit uitvoeringsprogramma gestelde ambitie wordt vastgehouden (duurzaam geborgd) en omgezet in resultaat.

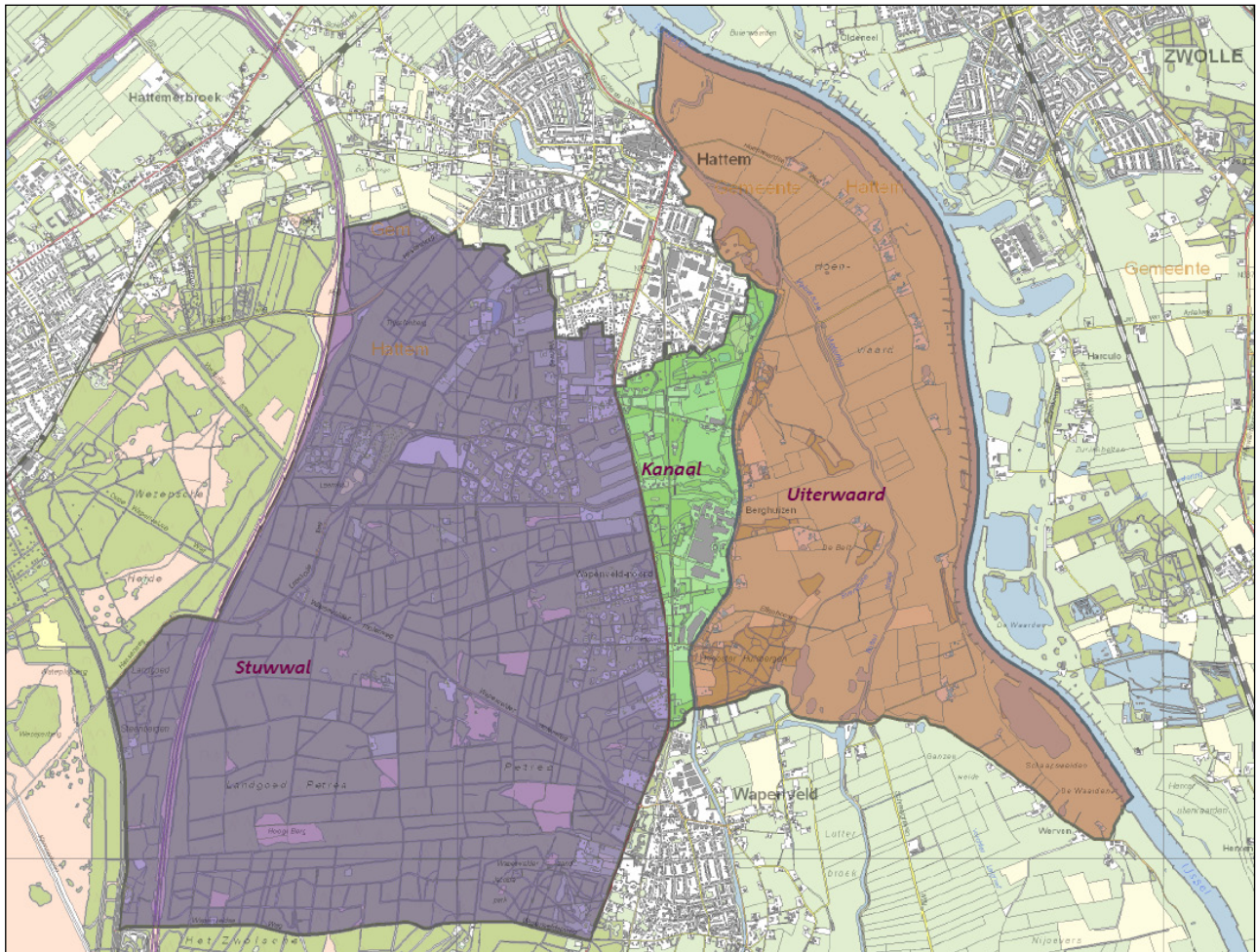
1.3 Plangebied

De Hattemerpoort ligt op het grondgebied van de gemeenten Heerde en Hattem. Het gebied is begrensd op basis van landschappelijke structuren en de EHS. Aan de oostzijde van de poort vormt de IJssel een blauwe grens van het gebied. Aan de zuidzijde wordt de grens gevormd door de Werverdijk, Wapenveld en de zuidgrens van het Landgoed Petrea. De westgrens ligt vlak voorbij de A50 langs het militaire terrein van het Artillerie Schietkamp (ASK) en de Wezepse Heide. In het noorden loopt de grens van de Hattemerpoort parallel met de begrenzing van de EHS, tussen de bebouwde kom van Hattem en de Uiterwaard, door Hattem langs de Konijnenbergerweg en ten zuiden van de villawijk 't Veld. Vanaf hier loopt de noordgrens westwaarts onder de Leemkuil naar de A50 vanaf waar de noordgrens aansluit op de westgrens.

Het plangebied is op basis van gebiedsgerichte beleidsdoelen, gebiedskenmerken en landschappelijke grenzen onderverdeeld in drie deelgebieden: Stuwwal, Kanaal en Uiterwaard (zie Figuur 2 en Tabel 1).

Deelgebied	Oppervlakte
Kanaal	148 ha
Stuwwal	1406 ha
Uiterwaard	824 ha
Totaal	2378 ha

Tabel 1. Oppervlakte van de deelgebieden.

Figuur 2: plangebied Hattermerpoort.

1.4 Doel

Het uitvoeringsprogramma heeft als doel het gezamenlijke eindbeeld wat betreft de ambities en ontwikkelingsrichting voor de Hattermerpoort neer te zetten. Het programma biedt partijen de mogelijkheid om gezamenlijk de gewenste ontwikkeling te realiseren. Het uitvoeringsprogramma dient als integraal kader voor de prioritering, toetsing, budgettering en uitvoering van maatregelen en projecten in de Hattermerpoort. De looptijd van het plan is tot circa 2018, dit valt samen met datum voor de realisatie van EHS. Echter wat betreft de uitvoering ligt de focus conform de ILG periode tot en met 2013.

1.5 Status

Het Uitvoeringsprogramma Hattermerpoort is op **XXX** door Gedeputeerde Staten (GS) vastgesteld op grond van art. 158 lid 1 van de provinciewet. Dit nadat partijen die in de stuurgroep zijn vertegenwoordigd hiermee afzonderlijk hebben ingestemd. Het uitvoeringsprogramma beschrijft de visie voor de ontwikkeling van de Hattermerpoort en de maatregelen en projecten die nodig zijn om dit te realiseren. Het beleid is via andere kaders vastgesteld door GS of besturen van andere overheden. Daardoor kiest GS ook niet voor een formele vaststellingsprocedure van dit programma conform de Algemene wet bestuursrecht.

Het uitvoeringsprogramma is verder een dynamisch document. Jaarlijks wordt er een jaarprogramma met concrete projecten opgesteld die door diverse partijen zoals Waterschap, gemeenten,

terreinbeheerders of derden worden uitgevoerd. Ook de provincie zelf voert projecten uit. De projecten kennen elk hun eigen, vaak wettelijk voorgeschreven, voorbereidingsprocedures, alvorens de uitvoering ervan kan beginnen. Daar waar nodig en voorzover dit past binnen het gemeentelijk beleid, krijgt het plan zijn vertaling in bestemmingsplannen. Op dit punt vraagt dit van de gemeenten een actieve houding.

Het uitvoeringsprogramma geeft ook op hoofdlijnen de financiering van projecten tot en met 2013 weer en de bijdragen van verschillende partijen. Het PMJP is een van de belangrijkste kaders voor de financiering van projecten. Partijen hebben een inspanningsverplichting om de geraamde bedragen zoals weergegeven in bijlage 1 beschikbaar te stellen.

2 Visie

2.1 Visie Hattemerpoort

De Hattemerpoort is één van de Ecologische Poorten van de Veluwe. De Poorten hebben als belangrijkste ambitie de samenhang tussen het Centraal Veluws Massief (CVM) en de omgeving te herstellen en te versterken. De Hattemerpoort verbindt de Veluwe met de uiterwaarden van de IJssel. Het is een ecologisch, landschappelijk en cultuurhistorisch uiterst waardevol gebied. De Poort dient ook als migratiezone voor diersoorten zoals het edelhert, das, vlinders, vogels, reptielen en amfibieën in de robuuste ecologische verbindingzone Oostvaardersplassen - Veluwe - Sallandse heuvelrug - Duitsland

Om het CVM te kunnen verbinden met de uiterwaard wordt voor de stuwwal ingezet op het ontsnipperen en ontrasteren van het gebied. Een belangrijk project is de aanleg van het ecoduct Tolhuis over de A50. Als leefgebied voor het edelhert is het creëren van rust essentieel. Voor de aanwezige recreatieterreinen wordt gezocht naar mogelijkheden voor uitplaatsing danwel inpassing. De omgeving ter hoogte van het Apeldoorns kanaal vormt een belangrijke bottleneck. Het creëren van groene ruimte is hier essentieel als passage voor de corridor. Evenals het passeerbaar maken van de wegen en het kanaal.

De uiterwaard geldt als een natuurrijk landbouwgebied. De agrarische functie van het gebied heeft een belangrijke rol gespeeld bij het ontstaan van het karakteristieke uiterwaardenlandschap. Naast voortzetting van de landbouw, waarbij verbetering van de verkaveling mogelijk is indien wenselijk, is de instandhouding en ontwikkeling van dit bijzondere cultuurlandschap gewenst. De landbouw kan hier een belangrijke rol in vervullen. Hierbij kan gedacht worden aan agrarisch natuurbeheer, beheerboerderijen en aan het combineren van de agrarische bedrijfsvoering met het uitoefenen van (streekgebonden) nevenfuncties. Dit alles op basis van vrijwilligheid en passend binnen de landbouwkundige waarde van het gebied.

De voedselrijke uiterwaarden van de IJssel zullen op basis van (agrarisch) natuurbeheer worden ingericht door het ontwikkelen van stroomdalgraslanden, schrale kwelgraslanden en weidevogelgebieden. Mogelijk zullen, als de doorstroombaarheid van de uiterwaarden conform de normen van Rijkswaterstaat dit toestaat, op de hogere delen (hardhout-)oobossen worden ontwikkeld.

In het zuidelijk deel van de uiterwaard vindt nu een uitwerking plaats voor wat betreft de hoogwatergeul Veessen–Wapenveld. De uitlaat van deze geul is voorzien ter hoogte van het gemaal. Voor wat betreft de in de agenda gebiedontwikkeling opgenomen maatregelen, waaronder een nieuw aan te leggen fietspad zal gezocht worden naar synergie, ook wat betreft inzet van financiële middelen.

Deze ontwikkelingen zullen in samenhang met de andere functies in het gebied worden ontwikkeld. Zo draagt de schoonheid van het gebied bij aan de werkgelegenheid doordat het gebied bezoekers trekt en een aantrekkelijk vestigingsklimaat biedt voor bedrijven. Bewoners en bezoekers kunnen blijvend genieten van de Hattemerpoort. De visie voor de Hattemerpoort wordt uitgewerkt in 3 deelgebieden: Stuwwal, Kanaalzone en Uiterwaard. De deelgebieden hebben elk hun eigen identiteit en opgaven.

Bijlagekaart 1 (Toponiemenkaart) geeft de huidige topografie inclusief belangrijkste locaties van de Hattemerpoort weer. Bijlagekaart 2 (Visiekaart) geeft een globale weergave van de visie weer, zoals in onderstaande paragrafen wordt vermeldt.

2.2 Visie Stuwwal

Kern:

- Ontsluiten door de aanleg van ecoduct Tolhuis en vergroten passeerbaarheid gemeentelijke wegen.
- Vergroten van de biodiversiteit (op plekken omvormen van bos naar heide).
- Ontsnippering van het gebied door mogelijk uitkopen en/of verplaatsen recreatieterreinen en ontrasteren (voor zover mogelijk) van terreinen
- Recreatief medegebruik door aanleg van fietspaden

Natuur en landschap

Het oostelijk deel van de Veluwe, nu nog afgesloten van de rest van de Veluwe door de A50 die het gebied doorsnijdt, wordt ontsloten door de aanleg van het ecoduct Tolhuis. Daarmee is de eerste bouwsteen gelegd voor het functioneren van de robuuste ecologische verbinding.

Rond het ecoduct dient de rust zoveel mogelijk te worden gegarandeerd. Rustversturende objecten worden verwijderd of verplaatst. Er zullen snelheidsbeperkende maatregelen worden toegepast op de gemeentelijke Kamperweg, aan de westkant van de A50 gelegen tussen Heerde en Oldebroek. De Molenweg, die dwars door het deelgebied loopt, is al afgewaardeerd tot een 60km/uur weg en dit zal gemonitord worden op effectiviteit.

Bos en heide zijn de belangrijkste systemen in het stuwwal gebied. Het bos is minder gevarieerd dan het zou kunnen zijn. Een bos met zowel loof- als naaldbomen en bomen van verschillende leeftijden biedt een hogere biodiversiteit. De heidevelden die nog in het gebied aanwezig zijn, liggen geïsoleerd van elkaar. De biodiversiteit van het gebied wordt vergroot door de heidevelden weer met elkaar in verbinding te brengen en door meer variatie in de bossen aan te brengen.

Het recreatieterrein Ennerveld ligt midden in de ecologische verbinding van de Veluwe naar de IJssel. Om hier de gewenste rust te creëren zal bij voorkeur het terrein worden uitgeplaatst waarna in samenhang met de naast gelegen Kuil van Keil, het terrein als nieuwe natuur wordt ingericht. Indien dit niet mogelijk blijkt zal met de eigenaar gezocht worden het terrein zo optimaal mogelijk in te passen. De gemeenteraad Heerde heeft uitgesproken dat handhaving op de huidige lokatie voorkeur verdient dan wel een eventuele verplaatsing in de directe omgeving.

Met de aanleg van het ecoduct wordt het leefgebied van het edelhert op de stuwwal aanzienlijk verruimd. Aanwezig hekwerk kan daar een belemmering in vormen. Indien mogelijk wordt in samenspraak met de eigenaar het hekwerk bij voorkeur aangepast of verwijderd. Nieuwe afrastering wordt in het gebied zoveel mogelijk beperkt.

Tussen bungalowpark de Leemkule en de villawijk van Hattem ligt een voormalige stortplaats die wordt toegevoegd als leefgebied voor het edelhert.

Landbouw

De Gelderkamp is een kenmerkend cultuurlandschap met intacte oude landschapspatronen en heeft enkele graslanden in agrarisch gebruik. Voor zowel landschap als robuustheid van de poort zullen deze graslanden bij voorkeur door de particulier eigenaren worden omgevormd naar natuurlijke akkers.

Water

Het Stuwwalgebied is net als de rest van de Veluwe relatief droog. Regenwater wordt hier opgevangen om vervolgens op lagere gronden als kwelwater weer aan het grondoppervlak te komen. De Molecatense Beek op de stuwwal is een sprengenbeek en heeft de status van een SED water. De beek is recent al hersteld en voldoet aan de ecologische doelstelling. Verdere maatregelen zijn niet nodig.

Recreatie en Cultuurhistorie

Het grootste deel van het Stuwwalgebied is een Krimp-gebied. De recreatieve bestemmingen camping Filipsberg en verblijfsrecreatie in ontwikkeling Ennerveld zullen danwel worden aangekocht en/of verplaatst of er zal met de eigenaar tot een optimale inpassing worden gezocht.

Het noordelijk deel van het Stuwwalgebied is Groei-gebied, maar de daar aanwezige recreatie heeft geen groei wensen in het kader van het Groei en Krimp beleid.

De fietsroute ter hoogte van het ecoduct over de A50 wordt aangepast. Verder zal het bestaande fietspad een aansluiting met het nog te realiseren Veluwetransferium Heerderstrand krijgen. Zo wordt ook een impuls gegeven aan de recreatie in het gebied.

Zoals bij Natuur en Landschap al genoemd, is de Gelderkamp een kenmerkend cultuurlandschap met intacte oude landschapspatronen. Deze cultuurhistorische eigenschappen worden behouden en versterkt.

2.3 Visie Kanaalzone

Kern:

- Optimaal inrichten van de ‘flessenhals’
- Verder faciliteren van het wild door aanpassingen op de wegen en het kanaal.
- Aandacht voor recreatie in combinatie met cultuurhistorie.

Natuur en landschap

De kanaalzone vormt een barrière voor een optimale doorgang van de fauna. De mogelijk beschikbare groene ruimte is zeer beperkt. Gezocht wordt naar benutting van mogelijkheden om deze ‘flessenhals’ groen in te richten en passeerbaar te maken.

Eerder is daartoe het Kibo-terrein, een klein bosperceel gelegen aan de Apeldoornse weg en tussen de Berghuizerpapierfabriek en het golfterrein aangekocht. Het terrein wordt ingericht en beheerd door Het Geldersch Landschap.

Ingezet wordt op verwerving van het noordelijk deel van de voormalige Berghuizer Papierfabriek, in totaal circa 14 ha. Bij aankoop van het terrein wordt het noordelijk deel groen ingericht.

Tussen het Kibo-terrein en de Uiterwaard ligt het golfterrein van de Hattemer Golf- en Countryclub. Dit golfterrein is een rustig en natuurlijk terrein dat parkachtig is ingericht. Met de juiste inrichting kan het golfterrein prima bijdragen aan de natuurlijke corridor. Met de Golf- en Country Club wordt zonodig afgesproken om de natuurfunctie door kleine aanpassingen te vergroten zonder daarbij de speelfunctie aan te tasten.

Daarnaast liggen in het noorden van het kanaalgebied enkele sportvelden. Voor de versterking van de poort wordt gezocht naar mogelijkheden om de twee zuidelijke velden bij de poort te betrekken. Dit kan door aankoop en omvorming naar natuur of door natuurlijke inrichting met behoud van sportmogelijkheden.

Dwars door het Kanaalgebied loopt een drukke gemeentelijke weg, de Apeldoornseweg/Groteweg tussen Hattem en Heerde. De weg wordt beter passeerbaar gemaakt voor fauna, door middel van snelheidsbeperkende maatregelen en mogelijk ook voorzieningen voor kleine dieren.

Het Apeldoorns Kanaal vormt ook een barrière, aangezien de kades van het kanaal te steil zijn voor verschillende diersoorten om over te steken. Met het oog op de robuuste verbinding voor het edelhert en andere diersoorten worden de oevers van het kanaal aan beide zijden beter passeerbaar gemaakt.

De weg op de Kanaaldijk ten oosten van het Apeldoorns Kanaal verstoort de rust langs het kanaal en verkleint hierdoor mogelijk de oversteek van fauna over het kanaal. Er worden maatregelen getroffen om deze weg verkeersluw te maken.

Tussen de Griff en de westoever van het Apeldoorns Kanaal liggen nog enkele percelen met vochtige graslandjes. Deze worden ingericht als natte natuur met moeras, nat grasland en struweel.

Landbouw

In dit gebied is niet of nauwelijks landbouw aanwezig. Ontwikkeling van landbouw is niet gewenst en door ruimtebeperking ook niet realistisch.

Water

De bodem van het Apeldoorns Kanaal is vervuild met onder andere zware metalen. In samenhang met de aanpassing van het kanaal voor het beter passeerbaar maken voor wild worden maatregelen,

meegenomen om de kwaliteit van het Apeldoorns Kanaal te verbeteren, zodat deze voldoet aan de Kaderrichtlijn Water.

Recreatie en Cultuurhistorie

Het kanaal heeft een belangrijke cultuurhistorische en recreatieve waarde. Dit vanwege de rol die het kanaal gespeeld heeft in de industrialisering en de stempel die het kanaal drukt op het landschap. Vanuit de visie voor het kanaal die door de provincie is ontwikkeld, wordt gericht ingezet op mogelijkheden om deze functies met een gebiedsgerichte aanpak te versterken.

Langs het kanaal loopt een aantrekkelijke fietsroute die voert langs vele bruggen en sluisen. De Hezenbergersluis is daar één van. De weg langs het kanaal wordt verkeersluw gemaakt voor de oversteek van fauna, waardoor deze weg ook aantrekkelijker wordt voor fietsers.

Ten zuiden van de Berghuizer papierfabriek ligt het molencomplex Vrieze's Erfgoed in het gebiedje De Vlijt. De molen (rijksmonument) is in 1984 herbouwd. Aansluitend wordt nu de molenaarswoning (gemeentelijk monument) gerenoveerd. Het erf en het aanliggend weiland grenzend aan het kanaal worden terug gebracht tot de oorspronkelijke historische akkertjes, boomgaard en hakhoutbeheer. Daarnaast is het wenselijk om op termijn middels een brug of trekpontje het gebied recreatief aan te laten sluiten op het aan de ander kant van het kanaal gelegen bosgebied van Klooster Hulsbergen. Daarnaast is het gewenst op deze plek een corridor te ontwikkelen voor kleine diersoorten. De woonwijk is groen ingericht en zeer geschikt voor medegebruik door muizen, vleermuizen, vlinders en andere insecten en kleine diersoorten.

2.4 Visie Uiterwaard

Kern:

- Realiseren van ooibossen op de hogere delen (voor zover toegestaan).
- realiseren van (particulier agrarisch) natuurbeheer en nevenfuncties landbouw.
- Verdere recreatieve ontsluiting van het gebied met fiets- en wandelpaden.

Natuur en landschap

De Uiterwaard is uniek, omdat dit één van de weinige uiterwaarden is met een vrijwel intacte morfologie. De combinatie van rivierdynamiek en het eeuwenlange landbouwgebruik hebben geresulteerd in een authentiek IJssellandschap. De toekomstige inrichting en het beheer gaan uit van behoud en versterking van dit natuurrijke cultuurlandschap.

De gehele Uiterwaard is aangemerkt als Natura 2000 gebied, met name ter bescherming van de vogelsoorten Kwartelkoning, Wulp en Nonnetje. Voor het gebied geldt een ambitie voor het ontwikkelen van het zeldzame natuurdoeltype van hardhoutooibos. Mede afhankelijk van de de consequenties voor de doorstoombaarheid op basis van de beleidslijn Grote Rivieren wordt in het zuidwestelijke deel op de hoge delen (hardhoutooi-)bos gerealiseerd. Daarnaast wordt het bestaande hardhoutooibosje langs de IJssel beschermd, door de camping 't Kromholt die deels in dit bosje gelegen is te saneren. Deze camping is illegaal uitgebreid en verstoort het natuurlijke karakter van het bosje. Voor het noordelijk deel van de Uiterwaard (de Hoenwaard) is een collectief beheerplan opgesteld ten behoeve van weidevogels. Verder wordt in overeenstemming met het natuurbeheerplan particulier agrarisch natuurbeheer gestimuleerd.

Het zuidelijke deel van de Uiterwaard sluit aan op landgoed Windesheim aan de overkant van de IJssel, waar de robuuste ecologische verbindingzone verder loopt. Dit deel van de Uiterwaard is dan ook het meest interessant voor de ecologische corridor en is ook vrijwel geheel begrensd als Nieuwe Natuur. Naast mogelijk uitbreiding van het reeds aanwezige (hardhoutooi-)bos ter hoogte van de camping wordt hier vooral ingezet op particuliere realisatie van natuur, met name droge en vochtige graslanden en moeras.

Aan de kanaaldijk ligt een gemeentewerf van Hattem, die voornamelijk als opslag dient. Deze omheide werf hindert de ecologische passage en wordt daarom geheel verwijderd of verplaatst.

Landbouw

De Uiterwaard is een natuurrijk landbouwgebied. Van de zeventien belangrijkste agrarische bedrijven in de Uiterwaard hebben elf ondernemers de landbouw als hoofdberoep. Voorzetting van de landbouw is zowel vanuit economisch perspectief wenselijk alsook om het karakteristieke agrarische uiterwaardenlandschap blijvend te kunnen beheren.

Binnen de toegestane kaders worden in het hele deelgebied kansen gecreëerd voor de landbouw in de vorm van;

- particulier (agrarisch) natuurbeheer,
- beheerboerderij overeenkomsten met het Geldersch Landschap,
- combineren agrarische bedrijfsvoering met uitoefenen van (streekgebonden) nevenfuncties.

De mogelijkheden zoals hierboven beschreven, zijn maatwerk. Een gebiedsmakelaar zorgt ervoor dat in goed overleg met de individuele eigenaren gekeken wordt naar het benutten van de kansen die er zijn voor de agrarische sector.

Water

De Uiterwaard bevat een aantal kolken die karakteristiek zijn voor het gebied: De Werverkolk, Zwarte klok, Wiessenbergerkolk en anderen. Verder liggen er in de Uiterwaard nog enkele weteringen: de Everqueune, de Botterstrank en de Veluwe Wetering.

Als een van de projecten Kaderrichtlijn Water (KRW) zal in de Veluwe Wetering zeggemoeras worden ontwikkeld door aanpassing van het stuwbeheer.

Ontstening van een groot deel van de linkeroever van de IJssel zal plaatsvinden om een meer natuurvriendelijke oever te creëren.

De kwaliteit van de oppervlakte wateren, weteringen, sloten en kolken wordt verbeterd en voldoet daarmee aan de Kaderrichtlijn Water.

In het kader van hoogwater veiligheid wordt rekening gehouden met de opgave van het Ruimte voor de Rivier project Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld en het stroomvoerend regime uit de Beleidslijn Grote Rivieren die Rijkswaterstaat hanteert. De doorstroombaarheid van de uiterwaard moet gegarandeerd worden. Geplande ontwikkelingen in de Uiterwaard zullen hieraan worden getoetst.

Recreatie en Cultuurhistorie

De structuur van het landschap in de Uiterwaard is gevormd door duizenden jaren ongestoorde rivierdynamiek. De oude stroomruggen, oeverwallen, komgebieden en rivierlopen zijn terug te voeren tot de laatste ijstijd. Samen met de intacte bodemprofielen en ontginningspatronen maakt het dit gebied tot een hooggewaardeerd cultuurhistorisch landschap zowel op nationale als internationale schaal. Het landschap van de Uiterwaard dient dus ook vanuit cultuurhistorisch perspectief bewaard te blijven en te worden beschermd. Bij de ontwikkeling van de Uiterwaard wordt hier rekening mee gehouden.

De uiterwaard is ook recreatief interessant voor wandelaars en fietsers. Om de mogelijkheden voor het fietsen uit te breiden wordt de Hoenwaardse weg als fietspad langs 't Kromholt aangesloten op de Werverdijk. Verder worden in het gebied gemarkeerde ommetjes uitgezet.

3 Uitvoeringsprogramma

3.1 Uitvoeringsstrategie

Om de visie uit hoofdstuk 2 te kunnen realiseren zijn de maatregelen vertaald naar projecten die uitgevoerd zullen worden. De betrokken partijen verenigd in de Stuurgroep Hattemerpoort zijn verantwoordelijk voor de uitvoering. Samenwerking en partnerschap zijn daarbij van groot belang. Evenals een goede communicatie richting bewoners, belangengroepen, grondeigenaren en gebruikers is van essentieel belang. De stuurgroep zal verder toezien op een integrale aanpak van de projecten, waarbij ook afstemming plaatsvindt met de ontwikkelingen rondom het project Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld en het project Ontwikkeling Apeldoorns Kanaal. Het streven is om bij de uitwerking en realisatie van de maatregelen een goed evenwicht te vinden tussen de verschillende doelen.

De focus ligt in dit uitvoeringsprogramma op gebiedsgericht en integraal werken. De projecten zijn zo in beeld gebracht en zo geformuleerd, dat synergie ontstaat tussen de projecten. Op deze manier ontstaat een integraal beeld van de projecten, waarbij samenwerking tussen partijen voorop staat.

Uitgangspunten bij de uitvoeringsstrategie zijn:

- Gebiedsgericht en integraal werken: per deelgebied zijn integrale projecten geformuleerd die in samenhang worden uitgevoerd.
- Samenwerking: bij de projecten zijn meerdere belangen en partijen betrokken die werken aan een gezamenlijke opgave. Om duidelijkheid te geven over de verantwoordelijkheden is per project een trekker aangewezen, gebaseerd op het relatieve belang van die partij.
- Regie van de uitvoering: gezien de grootte van het gebied, de veelheid aan opgaven en projecten staat de projectorganisatie, samengesteld uit de partners en onder voorzitterschap van de gebiedsontwikkelaar centraal voor de uitvoering en afstemming van projecten.
- Financiering: tot 2014 is een deel van de financiering voorzien via de subsidies PMJP en de bestuursovereenkomsten met de verschillende partijen. In dit plan wordt inzichtelijk gemaakt wat wel gedekt is en wat nog niet.
- Grondverwerving ten behoeve van realisatie van de projecten geschiedt op basis van vrijwilligheid. Bij de realisatie van Nieuwe Natuur zal ingezet worden op zowel publieke als particuliere realisatie van natuurontwikkeling.

3.2 Prioritering van projecten

In paragraaf 3.2 zijn de projecten uit het uitvoeringsprogramma opgenomen, waarbij onderscheid is gemaakt in de projecten die tot 2014 en de projecten die na 2014 worden uitgevoerd. Niet alles kan in een keer. Zeker de complexe projecten vergen de nodige voorbereidingstijd, inclusief de soms complexe vergunningentrajecten.

Voor het welslagen van de poort is het van belang dat als eerste wordt ingezet op die maatregelen en projecten die essentieel zijn om uiteindelijk van een geslaagde poortfunctie te kunnen spreken. Voor deze projecten zullen de benodigde randvoorwaarden aanwezig dienen te zijn, danwel te worden gecreëerd. Denk daarbij aan financiële middelen, het creëren van planologische ruimte, inzet van partijen en draagvlak in het gebied. Verder geldt voor het uitvoeren van de projecten een samenhang en volgorde in de tijd. Dit levert de volgende clustering van prioritering op;

Prioriteit 1: Uitvoeren projecten in de trechter Apeldoornseweg - BPF – Kanaal in 2010-2013

Het gaat daarbij om projecten die cruciaal zijn om te spreken van een robuuste poortfunctie. Met name de herontwikkeling van de voormalige Berghuizer papierfabriek en het opheffen van barrièrewerking Apeldoorns Kanaal.

Prioriteit 2: Ecoduct 'Tolhuis' en samenhangende projecten

Conform planning zal ecoduct Tolhuis 2011 gereed zijn. De samenhangende projecten (snelheidsbeperkende maatregelen Kamperweg en omleiding fietspad Petrea) zullen 2011, uiterlijk 2012 moeten worden uitgevoerd.

Prioriteit 3: Ontsnippen en verbetering leefgebied in Stuwwal gebied

Om meer rust te creëren en de doorgang van het wild te faciliteren, worden recreatieterreinen verplaatst danwel optimaal ingeplaatst en worden grote rasters passeerbaar gemaakt.

Prioriteit 4: Realisering natuurontwikkeling Uiterwaard

In de uiterwaard dient voldoende leefgebied en beschutting aanwezig te zijn voor de migratie van de fauna vanaf het Kanaal tot aan de IJssel.

De projecten en hun prioritering komt verder naar voren in onderstaande paragraaf 3.3, waarin alle projecten zijn geordend op basis van ordening in de drie prioriteiten en op basis van hun tijdspad.

3.3 Projecten

In tabel 2 zijn per deelgebied de diverse projecten weergegeven die onder begeleiding van de Stuurgroep Hattermerpoort worden uitgevoerd. De projecten zijn geordend op basis van de vier prioriteiten en op basis van hun tijdspad. De projecten zijn opgesteld op basis van huidige inzichten, dat jaarlijks kan worden geactualiseerd. Op de Projectenkaart (zie Bijlagekaart 3) staan de projecten ruimtelijk weergegeven, voor zover dit aan te geven is op kaart.

In bijlage 1 is een overzicht van alle projecten opgenomen met daarbij een kostenraming van de projecten tot 2014. Voor een deel van de projecten zijn er reeds afspraken gemaakt met partijen en zijn de geraamde bedragen gereserveerd.

In bijlage 2 zijn de projectenbeschrijvingen weergegeven met bijbehorende uitsnede uit de Projectenkaart. Per project zijn opgenomen een korte beschrijving van de huidige situatie, visie en de te nemen maatregelen, de bijdrage aan de PMJP-doelen (voorzover mogelijk kwantitatief), kosten en kostenverdeling, de trekker van het project, de overige actoren, eigendom en beheer en de planning.

Prioritering	Project & Trekker	Planning	Projectcode			Kostenraming
			Stuwval	Kanaal	Uiterwaard	
Prioriteit 1: <i>Uitvoeren projecten in de trechter Apeldoornseweg - BPF – Kanaal in 2010-2013</i>	Berghuizer Papierfabriek (Provincie)	*aankoop 2010 *inrichting 2011-2013		K8		PM
	Golfterrein (Provincie)	2010-2011		K4		PM
	Sportvelden (Hattem)	2011-2012		K3		€8000,-
	Passage Apeldoornseweg / Groteweg (Heerde)	vanaf 2012		K1		€75.000,-
	Oevers Apeldoorns Kanaal (WSV)	2011 (2012)		K5		€250.000,-
	Kanaalweg (Hattem)	*verkeerstelling 2010 *maatregelen 2011 (2012)		K7		*€2500,- *PM
Prioriteit 2: <i>Ecoduct 'Tolhuis' en samenhangende projecten</i>	Ecoduct Tolhuis (RWS)	gereed 2011	S1			gedekt: 100% PMJP
	Kamperweg (Heerde)	2011	S2			€52.500,-
	Fietspad Petrea (Heerde)	2010	S3			€215.000,-
Prioriteit 3: <i>Ontsnippen en verbetering leefgebied in Stuwval gebied</i>	Rasterplan (Provincie)	2011	HP1	HP1	HP1	PM
	Recreatieterrein Ennerveld (Provincie)	2010-2013	S5			gedekt: Groei-Krimp & PMJP Inrichting natuur
	Camping Filipsberg (Provincie)	2010-2013	S6			gedekt: Groei-Krimp & PMJP Inrichting natuur
Prioriteit 4: <i>Realisering natuurontwikkeling Uiterwaard</i>	Inrichting Uiterwaard, stimuleren particulier natuurbeheer (Provincie)	2010-2013			U2	gedekt: SKNL
	Inrichting Uiterwaard, realiseren oobos (Provincie)	PM: mede afhankelijk van beschikbare middelen voor verwerving			U1	gedekt: 100 % PMJP en/of SKNL
	Camping Kromholt (Heerde)	2010-2013			U5	PM
Overige projecten:	Ontwikkeling landbouw (Provincie)	2010-2013	HP2	HP2	HP2	PM
	Molencomplex Vrieze's Erfgoed (Stichting Vrieze's Erfgoed)	2010		K9		€400.000,-
	Gelderkamp (Provincie)	2010-2013	S7			gedekt: SKNL
	Kibo-terrein (HGL)	2010-2013		K2		gedekt: 100% HGL
	Percelen langs Griff (WSV)	2010-2013		K6		PM
	Gemeente opslag (Hattem)	2010-2011			U7	€15.000,-
	Optimalisatie IJsseloever (WSV)	2011-2015			U8	gedekt: 100% RWS
	Ontwikkeling zeggemoeras (WSV)	2011-2015			U9	gedekt: 100% RWS
	Informatiepunt Hattemerpoort (Provincie)	na 2013			U6	PM
	Impuls biodiversiteit (HGL)	na 2014?		S4		€100.000,-
	Fietsroutes uiterwaard (Heerde)	2013-2014			U3	€200.000,-
	Wandelroutes uiterwaard (Heerde)	na 2011			U4	circa €10.000,-

Tabel 2: Overzicht en prioritering van de diverse projecten

4 Organisatie en communicatie

4.1 Organisatiestructuur Hattemerpoort

Stuurgroep

De rol van de stuurgroep is in hoofdstuk 1.2 besproken. In de stuurgroep zijn vertegenwoordigd:

- Gemeente Hattem (voorzitter, B&W)
- Gemeente Heerde (lid B&W)
- Stichting Het Geldersch Landschap (lid, directeur)
- LTO Noord(lid, Regio bestuurder)
- Waterschap Veluwe(lid, bestuurder)
- Rijkswaterstaat (lid)
- Veluws Bureau voor Toerisme (agendalid)
- Provincie Gelderland (lid, GS)
- Provincie Gelderland (secretaris en gebiedsontwikkelaar)

Voor de realisatie van de Hattemerpoort geldt dat de stuurgroepleden;

- de uitvoering van projecten in het kader van het gebiedsproces Hattemerpoort stimuleren en de onderlinge afstemming bevorderen tussen de in de stuurgroep vertegenwoordigde partijen en andere voor de uitvoering relevante partijen. Dit doen zij door actief te zoeken naar oplossingen voor knelpunten, zoeken naar aanvullende financiën en input te leveren vanuit de streek aan het project;
- zorgen voor besluitvorming binnen de eigen organisatie;
- GS adviseren bij de vaststelling van het Uitvoeringsprogramma Hattemerpoort;
- 1 maal per jaar GS rapporteren over de voortgang van dit uitvoeringsprogramma;
- Jaarlijks opstellen van een jaarprogramma, waarbij afstemming plaatsvindt met het PMJP;
- de ambassadeurs zijn voor de poort, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid;
- zich inspannen om draagvlak in de streek te verwerven en of te behouden. Dit door een goede communicatie met belanghebbende instanties, belangengroepen, bewonersorganisaties of andere doelgroepen, teneinde het draagvlak voor de uitvoering te bevorderen.

Partijen in de stuurgroep zijn zelf verantwoordelijk voor terugkoppeling naar de achterban. De stuurgroep vergadert in principe niet openbaar. In 2012 zal de stuurgroep haar functioneren evalueren en heroverwegen of zij na 2013 doorgaat. Het secretariaat wordt gevoerd door de provincie. De provincie heeft gezien haar regisserende en coördinerende rol in het gebiedsproces een gebiedsontwikkelaar aangesteld. De gebiedsontwikkelaar wordt daarbij ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (DLG). De Provincie regelt jaarlijks de inzet van DLG in een prestatieafspraken, zoals verwerving van gronden, aansturen van het ruilproces en het uitvoeren van diverse projecten. De bestuurlijke vertegenwoordiging van beide gemeenten is gezien de belangrijke rol van de gemeenten op het gebied van ruimtelijke ordening en vergunningverlening van groot belang.

Projectgroep

De stuurgroep wordt ondersteund door een projectgroep. De projectgroep zorgt voor de uitvoering van projecten door inbreng van kennis en ideeën, samenwerking en voorbereiding van projecten binnen de Hattemerpoort. Het is een breed samengestelde groep (Provincie, gemeenten, waterschap Veluwe, LTO Noord, Rijkswaterstaat, Het Geldersch Landschap, Staatsbosbeheer, DLG) om alle belangen en facetten van de poort aan de orde te kunnen laten komen en te zorgen voor afstemming in de uitvoering, het aanjagen van de voortgang en het signaleren van knelpunten voor de stuurgroep. Dienst Landelijk Gebied voert het secretariaat.

Voor de realisatie van de Hattemerpoort geldt dat projectgroepleden;

- Zorgen voor afstemming met andere overheden en met andere betrokkenen
- Inhoud, proces en voortgang bewaken
- Zorgen voor terugkoppeling naar de opdrachtgever

- Zorg dragen voor communicatie in het gebied
- Vast aanspreekpunt zijn voor betrokkenen in de streek en voor de provincie
- Zorg dragen voor afstemming tussen deelprojecten

Los van de algemene projectgroep kan gekozen worden om voor de voorbereiding van een project een aparte projectgroep en zelfs een klankbordgroep (tijdelijk) te installeren, zoals bij realisatie van het project Berghuizerpapierfabriek. Per nieuw project wordt bekeken of een projectgroep wordt ingesteld. De afweging ligt bij de voor het project verantwoordelijke partij.

4.2 Communicatie

Gelijktijdig met het uitvoeringsprogramma wordt het communicatieplan opgesteld. Het communicatieplan is een uitwerking van de communicatiestrategie voor de Veluwe. De communicatie is gericht op het creëren van draagvlak, begrip en enthousiasme voor de Hattemerpoort. Communicatiemiddelen worden zo goed mogelijk aangesloten op de doelgroepen; grondeigenaren, inwoners, belangenorganisaties, afstemmingspartners, achterban van de stuurgroep, enzovoort. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen overall-communicatie naar het gebied en communicatie per deelproject waar vervolgens de trekker verantwoordelijk voor is.

In het communicatieplan is een activiteitenkalender opgenomen. Dit is een belangrijk instrument voor sturing en afstemming vanuit de verschillende projecten, zowel onderling als met externe projecten zoals Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld. De kalender wordt regelmatig bijgewerkt en herzien.